

OVER SNEEUWWITJES, PLEINERS EN 'BOMEN'

Zaanse jongeren praten met hun ouders
over alcohol, uitgaan en opgroeien

Zaanstad
FRIS!

Colofon

Dit boekje is ontwikkeld als onderdeel van het landelijke project 'Roken, drinken, blowen: Hoe pak jij dat aan' van het Trimbos-instituut en STIVORO én van het project Alcoholmatiging jongeren Zaanstad: Zaanstad Fris!

Eindredactie Anja Straathof, GGD Zaanstreek-Waterland
projectleider Alcoholmatiging jongeren Zaanstad
astraathof@ggdzw.nl

Met dank aan Raaz, Iris de Swart (intermediair jongerenparticipatie) en Debby de Ruiter (intermediair cultuurparticipatie) en het Trimbos-instituut, Rob Bovens en Ingrid Schulten

Ontwerp Toewan
Oplage 1000

september 2012

GGD Zaanstreek-Waterland
Vurehout 2
Postbus 2056, 1500 GB Zaandam
www.ggdzw.nl

Zaanstreek-Waterland

Vooraf

Wanneer het gaat over jongeren en alcohol, vinden ouders al snel dat ze weinig invloed hebben op wat hun kinderen drinken. En bovendien, zo zeggen veel ouders, hebben we vroeger zelf ook flink gedronken.

Om in beeld te brengen hoe ouders en hun kinderen pakweg 30 jaar geleden omgingen met alcohol en welke opvoedregels thuis golden, hebben we een aantal Zaanse jongeren gevraagd daarover te praten met hun ouders. De jongeren zijn (rechtstreeks of via vrienden) betrokken bij Raaz, het projectbureau voor jongerenparticipatie in de gemeente Zaanstad.

Het resultaat is geen representatieve doorsnede van de Nederlandse jeugd van rond 1980. Wel een handzaam boekje met heel gevarieerde verhalen uit de Zaanstreek. Ze geven een mooi tijdsbeeld, met in onbruik geraakte woorden, nauwelijks regels thuis, minder keuze in drankjes. Maar ook uitgaansavonden die niet werden voorafgegaan door indrinken en redelijk op tijd waren afgelopen.

Elk verhaal eindigt met 'Feiten of Fabels'. Want: bestaan ze echt, van die 'alcoholgenen'? Wat weten we nu over het effect dat alcohol heeft op jongeren? Heeft het wel zin om als ouders afspraken te maken met kinderen? Samen met deskundigen van het Trimbos-instituut zijn de feiten toegelicht en worden fabels weerlegd.

Bedankt Iris en Debby (Raaz), Tinna, Mike, Nina, Rebecca, Samantha, Tibor, Simone, Chantal, Joris én alle ouders voor jullie enthousiaste medewerking.

Anja Straathof, projectleider Alcoholmatiging jongeren Zaanstad, GGD ZW

Inhoud

Timna

Wat voor ons nu 'chillen' is, noemden mijn ouders 'bomen'

Mike

Kennelijk was alcohol voor mijn ouders geen belangrijk thema

Nina

Op haar dertiende begon mijn moeder met roken

Rebecca

Er waren altijd jongens die met mijn moeder wilden dansen

Samantha

Als de kroegen om drie uur 's nachts sloten, ging iedereen naar huis

Tibor

Iedereen nam zijn eigen verantwoordelijkheid

Simone

Over sneeuwuitje en bessen-up hoor je nooit meer

Chantal

Na het stappen was mijn moeder vaak genoeg dronken

Joris

Onwetend werd er geen probleem gemaakt van drinken en roken

1

Timna

WAT VOOR ONS NU 'CHILLEN' IS, NOEMDEN MIJN OUDERS 'BOMEN'

Mijn oudere broer en zus zijn al een aantal jaren het huis uit en daardoor woon ik (19 jaar) nog als enige bij mijn ouders in Westzaan. Met mijn vader praat ik over uitgaan, drinken en kermissen. Als vanzelf mengt mijn moeder zich ook in het gesprek.

Mijn vader drinkt nu heel af en toe een biertje tijdens het avondeten, maar dat was vroeger wel anders. Hij was veertien jaar toen hij voor het eerst een biertje dronk tijdens een feestje. De vrienden op het feestje hadden ongeveer dezelfde leeftijd. Zijn ouders wisten niet dat hij wel eens alcohol dronk. Zelf dronken ze bijna nooit. Heel af en toe nam mijn oma een advocaatje, maar daar bleef het bij. Mijn opa en oma hadden liever niet dat mijn vader thuis dronk.

Zelf bepalen

Toen hij een jaar of vijftien was gaf hij zelf thuis feestjes, waarbij wel alcohol werd gedronken. Zijn ouders wisten ervan maar hij moest de drank zelf kopen. Het was immers nooit in huis.

Op zijn veertiende kreeg mijn vader een tijd mee om thuis te zijn, dit was altijd rond elf uur. Toen hij wat ouder werd mocht hij dat zelf bepalen. Dan was hij vaak pas rond twee uur 's nachts thuis.

2

Vanaf zijn zestiende dronk mijn vader meer alcohol. Niet alleen bier of wijn, maar af en toe ook andere soorten: whisky, jenever, martini en wodka. Eigenlijk dronk hij allerlei soorten, die nu nog steeds bestaan. Dat drinken gebeurde tijdens feestjes, maar af en toe ook op doordeweekse dagen, als hij thuis was. Mijn vader kan zich herinneren dat er wel een paar meisjes mee dronken maar over het algemeen niet zo veel. Hier wisten zijn ouders ook van. Eén van zijn broers dronk wel eens een glaasje mee.

Meteen naar huis

De feestjes waar dus ook wel alcohol werd gedronken begonnen altijd vroeg, rond een uur of acht 's avonds. En ze waren tegen elf uur afgelopen. Na zo'n feestje ging mijn vader meteen naar huis. Naderhand nog even met vrienden de kroeg in? Nee, zoiets deed hij nooit. Dat kwam ook doordat hij en zijn vrienden geen zakgeld kregen. Ze konden de drankjes in de kroeg dus niet betalen.

Toen mijn vader minderjarig was kon hij gewoon alcohol kopen in de winkel. Dat is dus heel anders dan dat het nu is. Hij kocht het bij een buurtsuper, bij een winkelier die ook zijn ouders kende.

Bij mijn moeder thuis was het net andersom: haar ouders dronken juist wel, maar mijn moeder helemaal niet. Vroeger was het doodnormaal dat kinderen drank haalden. Mijn moeder haalde voor feestjes van haar ouders drank voor hen. Ook in haar geval kende de winkelier haar en haar ouders.

wereldpolitiek

Na schooltijd ging mijn vader altijd direct naar huis. Er waren wel jongens uit zijn klas die altijd bij een kroeg gingen hangen. Echte hangplekken zoals je ze

nu hebt, waren er vroeger niet voor jongeren. Het woord 'chillen' gebruikte mijn vader niet; in zijn tijd heette dat 'bomen'. Dan ging hij met vrienden over de wereldpolitiek discussiëren.

Van oudsher worden in de Zaanstreek veel kermissen georganiseerd. Voor veel mensen waren (en zijn) dan evenementen waar naar uitgekeken wordt. Niet voor mijn vader, hoor. Hij was nooit te vinden op de kermis in Zaandam. Dat vonden hij en zijn vrienden maar saai.

Goed gesprek

Mijn vader was negentien jaar toen hij verkering kreeg met mijn moeder. Ze kenden elkaar al veel langer, want vanaf de tweede klas zaten ze al bij elkaar op de middelbare school.

Mijn moeder dronk vroeger nooit alcohol. Zij vond het niet lekker. Bovendien vond ze het heel vervelend als mensen niet meer wisten wat ze deden en onzin gingen praten omdat ze dronken waren. Ze kon vroeger om alles lachen; ze had dus helemaal geen drank nodig om in haar broek te plassen van het lachen. Nog steeds drinkt ze geen alcohol. Niet lekker, vindt ze, en eigenlijk heeft ze er ook een hekel aan.

Toen mijn ouders verkering hadden vond mijn moeder het heel vervelend dat mijn vader wel eens teveel dronk. Mijn moeder heeft in die tijd een goed gesprek gehad met mijn vader over alcohol en daarna is hij flink geminderd. Haar eigen vader was in die tijd wel meer alcohol gaan drinken. Daarom heeft zij een hele grote hekel aan drank gekregen en drinkt ze nu vooral niet omdat ze bang is dat zij ook die 'drankgenen' zou kunnen hebben.

Feiten of fabels?

FABEL

'Als je nog geen 16 was, kon je vroeger veel gemakkelijker alcohol kopen dan nu'

Om zwak alcoholische dranken te kunnen kopen moet je officieel 16 jaar zijn en voor het kopen van sterk alcoholische drank 18 jaar. Vroeger was er geen legitimatieplicht en bij de buurtwinkel kregen kinderen gewoon een fles drank mee. Nu moeten alle jongeren tot 21 jaar een identiteitsbewijs laten zien aan de kassa. Toch lukt het jongeren onder de 16 nog vrij gemakkelijk om aan alcohol te komen. Bij een onderzoek in Zaanstad door STAP en de Universiteit Twente (eind 2011) bleek dat het 15-jarige mysteryshoppers in 75% van de gevallen lukt om alcohol te kopen. Maar op de ene plek is dat gemakkelijker dan op de andere:

Waar lukt het 15-jarige jongeren om alcohol te kopen?

supermarkt	52%
slijterij	67%
café	77%
sportkantine	88%
cafetaria	92%

(Bron: Nalevingsonderzoek leeftijdsgrenzen Zaanstad, 2011)

Uit de tabel wordt duidelijk dat het jongeren bij iets meer dan de helft van de supermarkten lukt om alcohol te kopen, ook al zijn ze niet oud genoeg. In sportkantines en cafetaria's is het nog veel makkelijker. Maar let op: de mensen die daar werken zijn geïnformeerd over de onderzoeksresultaten en zullen de ID's van jongeren nu beter controleren. Bovendien komt er vanaf 1 januari 2013 een nieuwe wet, waarin staat dat ook jongeren onder de 16 jaar zelf strafbaar zijn als ze alcohol bij zich hebben.

FEIT

'Drankgenen bestaan'

Bepaalde genen kunnen er voor zorgen dat je sneller onder invloed raakt waardoor je als het ware een ingebouwde rem hebt op veel drinken. Bij jongeren kan een ander type gen er juist voor zorgen dat ze zich niet zo snel dronken voelen waardoor ze juist meer gaan drinken. Dat genen belangrijk zijn, blijkt uit een Amerikaans onderzoek. Als een van je ouders alcoholist is heb je meer kans om ook alcoholist te worden. Als beide ouders alcoholist zijn is die kans nog veel groter.

Toch is dat maar het halve verhaal. Want behalve de genen die je meekrijgt van je ouders, speelt ook de sociale omgeving een grote rol bij alcoholgebruik. Voor alle ouders en kinderen is het van belang om goede afspraken te maken in het gezin rondom alcohol. Wanneer er sprake is van een genetische aanleg, is het stellen van regels door ouders extra belangrijk.